

8. Закон України від 23.03.2000 № 1602-III «Про державне про-гнозування та розроблення програм економічного і соціального роз-витку» [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1602-14>

9. Коссов В.В. Межотраслевые модели. Теория и практика ис-пользования / В.В. Коссов. – М.: Экономика, 1973. – 190 с.

10. Макроекономічне моделювання та короткострокове прогнозу-вання / [за ред. д.е.н. І.В. Крючкової]. – Харків: Форт, 2000. – 336 с.

УДК 330.16

Л.М. ЛАДИКО,

к.е.н., доцент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки,
Український державний університет фінансів та міжнародної торгівлі

Стратегічні аспекти забезпечення економічної безпеки підприємства

Розглянуто найважливіші компоненти стратегічної спрямованості забезпечення економічної безпеки підприємства, а саме стратегічне позиціонування підприємства, цілі економічної безпеки, способи та умови забезпечення економічної безпеки. Визначено, що ці компоненти сприяють не тільки забезпеченню економічної безпеки підприємства, а й одно-часно досягненню його стратегічних цілей.

Ключові слова: підприємство, функціонування, розвиток, цілі, економічна безпека, забезпечення, ресурси, способи, умови.

Л.Н. ЛАДЫКО,

к.э.н., доцент кафедры финансов и финансово-экономической безопасности,
Украинский государственный университет финансов и международной торговли

Стратегические аспекты обеспечения экономической безопасности предприятия

Рассмотрены важнейшие компоненты стратегической направленности обеспечения экономической безопасности предприятия, а именно стратегическое позиционирование предприятия, цели экономической безопасности, способы и условия обеспечения экономической безопасности. Определено, что эти компоненты способствуют не только обеспечению экономической безопасности предприятия, но и одновременно достижению его стратегических целей.

Ключевые слова: предприятие, функционирование, развитие, цели, экономическая безопасность, обеспечение, ресурсы, способы, условия.

L.N. LADYKO,

Ph.D. Associate professor of the department of finance and the financial and economic security
Ukrainian State University of Finance and International Trade

Strategic aspects of enterprise's economic security

The most important components of the strategic focus to ensure economic security are considered, the attention is paid to the strategic positioning of the enterprise, economic security objectives, methods and conditions of economic security. It has been determined that these components contribute not only for ensuring the economic security, but at the same time to achieve its strategic goals.

Keywords: enterprise, functioning, development, objectives, economic security, ensuring, resources, methods, conditions.

Постановка проблеми. Сучасні тенденції розвитку світових економічних процесів показують, що складність і непередбачуваність ринкового середовища з кожним роком буде зростати. А збільшення невизначеності і прояв перманентних кризових явищ негативно впливають не тільки на розвиток світової економіки, а й на її органічну складову – національну економіку України, яка переживає непростий період свого розвитку.

Сьогодні українські підприємства функціонують у дуже складних ринкових умовах. По-перше, це пов'язано з кризовими проявами в національній економіці. По-друге, становище ускладнюється нестабільністю «правил» бачення бізнесу в країні. По-третє, недовірливий правовий механізм ринкових взаємовідносин суб'єктів господарювання збільшує непередбачуваність і невизначеність розвитку вітчизняних підприємств. Усі ці обставини в комплексі з кожним роком підвищують гостроту не тільки проблем життєдіяльності підприємств, а й національної економіки в цілому [4].

У таких складних умовах пріоритетом для українських під-приємств стає забезпечення свого стабільного функціону-

вання. Стабільність діяльності зі створення продукції і послуг є найважливішою умовою забезпечення життєздатності сучасного підприємства, тобто, перш за все, збереження економічної незалежності, стабільності і стійкості, а також здатності до саморозвитку та прогресу.

Розвиток здатності протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам дозволяє підприємствам ефективно функціонувати, зберігати свій бізнес і успішно розвиватися. В цьому контексті важливим компонентом успішного функціонування й економічного розвитку українських підприємств стає забезпечення їх економічної безпеки. З цієї точки зору розгляд стратегічних аспектів забезпечення економічної безпеки набуває особливої актуальності.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Дослідження в області проблематики економічної безпеки сучасних підприємств показали, що спостерігається прояв активного інтересу до даного наукового напрямку. В основному дослідники розглядають питання формування концепції економічної безпеки підприємства, системи його економічних інтересів і

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

пріоритетів розвитку, а також фінансової безпеки. Однак, незважаючи на зростаючу зацікавленість даною проблематикою, поки ще мало уваги приділяється стратегічним аспектам забезпечення економічної безпеки підприємства.

Метою статті є розкриття сутності стратегічних аспектів забезпечення економічної безпеки підприємства.

Виклад основного матеріалу. Сутність економічної безпеки полягає в захищеності суб'єктів економічних відносин на всіх рівнях. Під економічною безпекою розуміють здатність підприємства протистояти негативним зовнішнім і внутрішнім впливам з метою забезпечення стійкої діяльності, а також мінімізації витрат і збереження контролю над власністю. Необхідність постійного дотримання підприємством економічної безпеки зумовлюється об'єктивними умовами забезпечення стабільності функціонування та досягнення стратегічних цілей своєї діяльності [4].

Важливими стратегічними аспектами забезпечення економічної безпеки конкретного підприємства є стратегічне позиціонування підприємства в контексті забезпечення економічної безпеки, визначення цілей економічної безпеки, а також способи і вимоги забезпечення економічної безпеки, завдяки яким на практиці досягаються цілі безпечного функціонування суб'єктів господарювання.

Традиційно позиціонування представляють як процес пошуку такої ринкової позиції для об'єкта (підприємства, продукту або послуги), яка вигідно вирізнятиме його від положення конкурентів [9]. У контексті стратегічного позиціонування сам термін «позиціонування» є ширшим, ніж у М. Портера, який обмежувався тільки ринковим позиціонуванням щодо конкурентів [2, 6]. Сьогодні стратегічне позиціонування підприємства розглядають як результат пов'язаних уявлень про концепцію його перспективного розвитку, стратегічні орієнтири та стратегічні пріоритети [2, с. 46]. Своєю чергою, позиціонування підприємства розглядається як спосіб, завдяки якому керівництво підприємства і його споживачі ідентифікують підприємство за найважливішими характеристиками. Позиціонування підприємства сприяє формуванню його конкурентної позиції і, відповідно, конкурентоспроможності.

При стратегічному позиціонуванні особливе значення відводиться усвідомленню стратегічної спрямованості майбутнього стану підприємства і розробці прогнозів розвитку на стратегічний період, що становлять основу стратегічних орієнтирів підприємства. Під стратегічною спрямованістю розуміють довготривалу стратегію в контексті орієнтації розвитку ціннісних уявлень про продукцію, що виробляється (ціна, якість, сервіс і час доставки).

Основними результатами стратегічного позиціонування потрібно вважати побудову й аналіз ланцюжка створення вартості підприємства, що дозволяє більш глибоко усвідомити його стратегічну спрямованість, а також два системоутворювальних документи: «Бачення» («Місія») і «Ділове кредо» [2, с. 200], що визначають подальший вибір стратегічних вимог до майбутнього стану підприємства і встановлюють принципи внутрішньої і зовнішньої поведінки, яких повинні підтримуватися на підприємстві. До того ж результати, досягнуті при стратегічному позиціонуванні, значно впливають на процеси управління ресурсами – витратами залежно від його стратегічного вибору у створенні конкурентних пе-

реваг. Оскільки, на думку М. Портера [6, с. 68–69], підприємства можуть добитися конкурентних переваг:

- або підтримуючи низькі витрати (лідерство на основі витрат);
- або пропонуючи споживачам різноманітну продукцію, що перевершує конкурентів, (стратегія диференціації продукції);
- або в результаті компромісу між витратами і диференціацією.

Отже, стає очевидним, що підходи до управління витратами будуть різнитися залежно від стратегічного позиціонування. Разом із тим ресурси як ключовий компонент економічної безпеки підприємства дозволяють органічно пов'язати стратегічне позиціонування з забезпеченням економічної безпеки підприємства.

Розкриття змісту цілей економічної безпеки дає змогу з'ясувати, у чому ж полягає суть забезпечення економічної безпеки. У своїй роботі відомий російський економіст проф. В.К. Сенчагов [10] визначає як головну мету економічної безпеки корпорації (підприємства) «...забезпечення її стійкого і максимально ефективного функціонування в теперішніх умовах, створення потенціалу розвитку і зростання корпорації в майбутньому» [10, с. 738]. Якщо не враховувати специфіку трактування мети, а розглядати її тільки з погляду змістовної сторони, можна припустити, що йдеться про мету будь-якого суб'єкта господарювання (організації, підприємства). Не піддаючи сумніву формулювання В.К. Сенчагова, очевидно, що головною метою економічної безпеки є забезпечення реалізації основної цілі підприємства. Отже, головна мета економічної безпеки співпадає з основною метою підприємства.

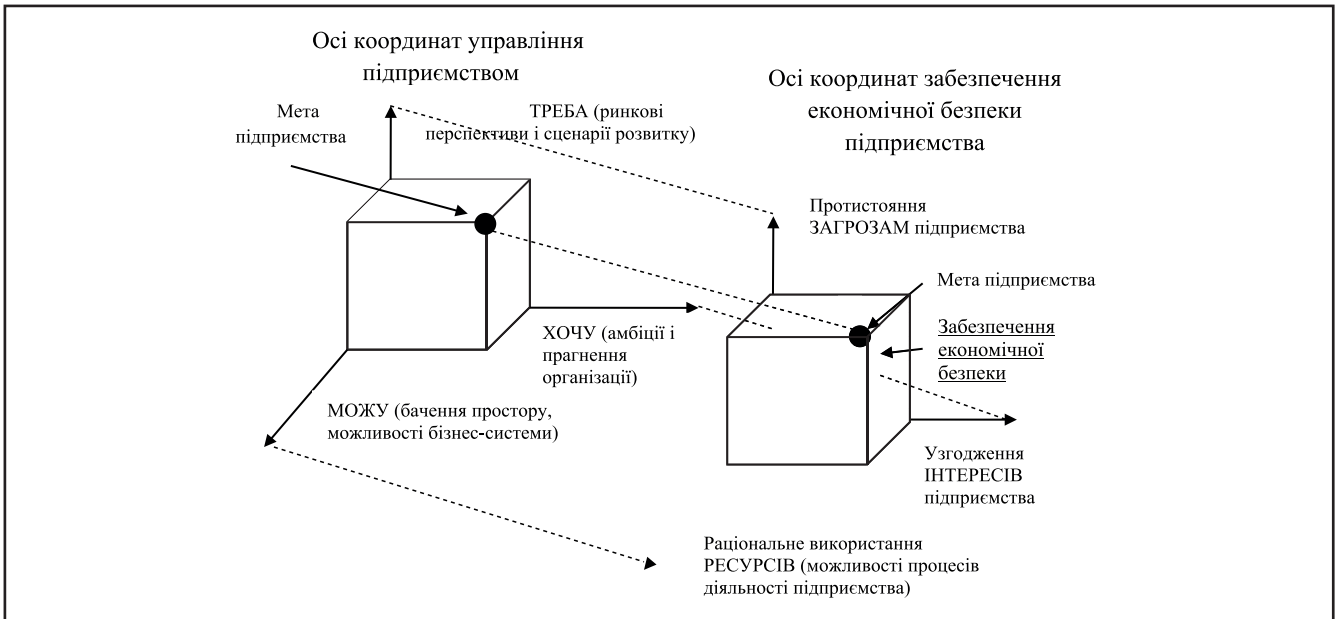
Тоді постає справедливе питання: які ж цілі економічної безпеки підприємства? Щоб відповісти на це питання, перш за все, необхідно визначити ключові компоненти проблемного поля економічної безпеки підприємства. До них відносять український науковець професор О.М. Ляшенко триаду цілей управління економічною безпекою [5]: «інтереси», «ресурси» і «загрози». Навколо них формується проблемне поле, вирішення якого знаходиться у сфері економічної безпеки підприємства. Розв'язання виникаючих проблем стає можливим завдяки узгодженню інтересів підприємства, раціональному використанню ресурсів і протистоянню потенційним загрозам. Саме реалізація цих пріоритетів дозволяє забезпечувати відповідний рівень економічної безпеки. Ґрунтуючись на даному твердженні, їх потрібно вважати цілями економічної безпеки і цілями її забезпечення.

Отже, суть забезпечення економічної безпеки полягає у досягненні, з одного боку, цілей підприємства при безпосередній реалізації цілей забезпечення економічної безпеки, а з іншого – створює необхідні умови для його стійкого розвитку.

Характер даної суті визначає місце і роль забезпечення економічної безпеки на підприємстві, що показано на рисунку.

Просторове представлення забезпечення економічної безпеки у вигляді куба відображає візуальне уявлення складності й багатоплановості даного процесу і його складових.

По суті, забезпечення економічної безпеки як процес є ціледосягнення або реалізація цілей об'єкта. Будь-який процес досягнення цілей безпосередньо залежить від реалізації функцій. У цьому сенсі забезпечення економічної безпеки становить основу її управління. Варто також зазначити, що забезпечення економічної безпеки підприємства – процес не миттєвий, а

Місце і роль забезпечення економічної безпеки на підприємстві

постійний, який вимагає особливої уваги і ставлення. Враховуючи вищесказане, автор пропонує таке вдосконалене формулювання даного поняття: забезпечення економічної безпеки – це безперервний процес досягнення цілей розвитку підприємства при безпосередній реалізації цілей економічної безпеки підприємства, а саме: узгодження інтересів, протистояння загрозам і раціональне використання ресурсів.

Відповідно до цього конкретизація цілей підприємства можлива лише в площині ключових компонентів економічної безпеки (див. рис.), тобто раціонального використання ресурсів, протистояння загрозам і узгодження інтересів підприємства [5].

Особливість конкретизації цілей підприємства полягає, по-перше, у визначенні конкретної, зрозумілої і зручної мети для забезпечення стратегічного управління підприємства. По-друге, виробленню узгодженої позиції у сфері цілеполягання власників, менеджменту підприємства різних рівнів управління і персоналу. Для власників найбільш зрозумілою і прийнятною стратегічною метою вважається зростання вартості бізнесу підприємства [2], хоча не завжди визначаючий виключно результати роботи менеджменту підприємства. Оскільки на вартість бізнесу підприємства впливають різні зовнішні чинники, зокрема такі, як прогноз розвитку ринку, поведінка інвесторів, ринкові переваги, ажіотаж тощо. Окрім цього, розрахунок вартості бізнесу достатньо складний як для виконання, так і для розуміння персоналом.

З цих причин «вартість бізнесу підприємства» є малопридатним показником для оперативного управління бізнесом.

У практиці управління вартістю найпоширенішим показником вважається показник економічної доданої вартості (EVA – Economic Value Added) [2, 7, 3]. Показник EVA відображає досягнення менеджментом реалізації стратегічної мети бізнесу – максимізації вартості компанії [8] і, одночасно процес створення вартості. Часто цей показник називають стратегічною ефективністю підприємства [2, 3, 7], хоча такий погляд на EVA можна вважати досить вузьким, оскільки він відображає більшою мірою результативність діяльності підприємства, а не відношення результату до витрат, тобто ефективність.

Показник EVA зручний і зрозумілий для практичного застосування менеджментом підприємств, тому що за своєю природою він є фінансовим показником, який дозволяє кількісно оцінювати створення вартості для інвестора, коли операційний дохід перевищує середньозважену вартість задіяного капіталу в абсолютному розмірі. Застосування цього показника дає змогу визначати насущну потребу даної стадії розвитку в поверненні інвестованих засобів. У той же час додатковою перевагою показника EVA можна вважати легкість і простоту його ув'язування з винагородою менеджерів, що стимулює їх найшвидшого проходження найбільш ризикованого для підприємства етапу зростання [3, с. 60].

Враховуючи привабливість даного показника для практичного використання менеджментом підприємств, економічну додану вартість потрібно розглядати як фінансову мету, що представляє собою конкретне вираження стратегічної мети – створення вартості. У принципі показник EVA як стратегічна мета підприємства зрозумілий і зручний в управлінні для менеджменту підприємств. Його застосування дозволяє менеджменту підприємств оцінювати не тільки результативність діяльності підприємства, але й результативність забезпечення його економічної безпеки.

Найважливішими складовими досягнення цілей економічної безпеки підприємства вважають раціональні способи і вимоги реалізації економічної безпеки організації.

Способи забезпечення економічної безпеки – це набір заходів і система організації їх виконання та контролю, які дозволяють досягати найвищих значень економічної безпеки підприємства [4]. Способи забезпечення економічної безпеки умовно діляться на пасивні і активні.

Пасивні способи забезпечення економічної безпеки являють собою сукупність заходів щодо запобігання загроз, здатних призвести до дестабілізації підприємства. Вони спрямовані на зміцнення і реалізацію властивостей економічної безпеки підприємства, забезпечення комфортних умов функціонування організації і передбачення прояви можливих загроз. Багато вимог пасивних заходів забезпе-

чення безпеки закладаються на етапі проектування і створення виробничої системи, бізнес-процесів. Їхня зміна відбувається під час перепроєктування або реінжинірингу.

Активні способи забезпечення безпеки пов'язані із системними перетвореннями організації. Вони реалізуються за рахунок створення спеціальних структур. Наприклад, створення додаткової системи – системи управління безпекою або створення додаткової системи забезпечення керованості системи бюджетного управління [4].

Найважливішою вимогою забезпечення економічної безпеки підприємства є керованість і вимірність. Ці дві вимоги тісно пов'язані одна з одною. Їх логічний зв'язок ґрунтується на твердженні «не можна управляти тим, що не можна виміряти». Вимірювання знаходяться в площині спостереження подій і явищ, що відбуваються в організації. Але не можна вимірювати те, що не можна спостерігати. Невідповідність вимог керованості і вимірності негативно відображається на процесі управління, що, своєю чергою, може призвести до фатальних наслідків. Керованість розглядається в площині досяжності цілей і ресурсів, необхідних для їх досягнення, а також характеризується ступенем контролю, який реалізується в організації [4]. Важливість і урахування цих вимог стає найважливішим завданням системи забезпечення економічної безпеки підприємства.

Висновки

Стратегічне позиціонування підприємства, цілі економічної безпеки, способи і вимоги забезпечення економічної безпеки є важливими компонентами сутності стратегічної спрямованості забезпечення економічної безпеки підприємства.

Від стратегічного позиціонування підприємства залежить вибір способу управління витратами суб'єкта господарювання. Через ресурси-витрати здійснюється зв'язок стратегічного позиціонування підприємства із забезпеченням його економічної безпеки.

Забезпечення економічної безпеки являє собою безперервний процес досягнення стратегічних цілей підприємства при одночасній реалізації цілей його економічної безпеки.

Досягненням цілей економічної безпеки забезпечується як пасивними, так і активними способами забезпечення економічної безпеки. При цьому необхідно враховувати найважливіші вимоги ціледосягнення такі, як керованість і вимірність, які є найважливішими завданнями забезпечення економічної безпеки сучасного підприємства.

Список використаних джерел

1. Архипов В. Стратегический анализ инвестиций в реальные активы предприятия / В. Архипов // Международный журнал «Проблемы теории и практики управления». – 2001. – №5. – С. 103–107.
2. Григорьев Л. Менеджмент по нотам: Технология построения эффективных компаний / Л. Григорьев, С. Горелик, Д. Кудрявцев и др.; под ред. Л.Ю. Григорьева. – М.: Альпина Паблишерз, 2010. – 692 с.
3. Добровольский Е. Бюджетирование: шаг за шагом / Е. Добровольский, Б. Карабанов, П. Боровков и др. – СПб.: Питер, 2005. – 448 с.
4. Ладыко Л.Н. Обеспечение экономической безопасности предприятия: сущность и содержание // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. Науковий журнал №1 (172), ч. 2. – Луганськ: СНУ ім. В. Даля, 2012. – С. 6–10.
5. Ляшенко О.М. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства: [монографія] / О.М. Ляшенко. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2011. – 400 с.
6. Портер М. Э. Конкуренция / Майкл Э. Портер; пер. с англ. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2002. – 496 с.
7. Самохвалов В. Как определить ключевые финансовые факторы стоимости? / В. Самохвалов // журнал «Управление компанией». – 2004. – №5. – С. 34–38.
8. Франк Е.В. Решение агентской проблемы в российских корпорациях / Е.В. Франк // Экономика, предпринимательство и право. – 2011. – №7. – С. 29–36.
9. Хулей Г. Дж. Позиционирование // В кн. Маркетинг. Бизнес-класс: энциклопедия / Под ред. М. Бейкера / Пер. с англ. под ред. Л. Волковой, С. Божук, Т. Масловой, Л. Ковалик, Н. Розовой. – СПб.: Питер, 2002. – С. 394–402.
10. Экономическая безопасность России: Общий курс: Учебник / Под ред. В.К. Сенчагова. 2-е изд. – М.: Дело, 2005. – 896 с.

УДК 330.322

Т.В. НИКОЛАЄВА,

к.е.н., докторант, Національний університет державної податкової служби України

Критерії ефективності об'єктів нерухомого майна в концепції оцінки життєвого циклу

Розглядається генезис концепції життєвого циклу об'єктів капітального будівництва. Показується принципова зміна підходів до оцінювання ефективності нерухомого майна для власника, що пов'язано з урахуванням витрат на проектування, спорудження, утримання та експлуатацію об'єктів, включно з їхньою утилізацією, а також отриманих вигод чи доходів. Наводяться приклади аналізу вартості життєвого циклу об'єктів. Показуються нормативно-правові та інформаційно-методичні проблеми та пропонуються шляхи їхнього вирішення стосовно впровадження в Україні оцінки вартості життєвого циклу при створенні та експлуатації об'єктів, передусім – державної власності.

Ключові слова: об'єкт, нерухомість, життєвий цикл, оцінка, вартість, експлуатація, ефективність.

Т.В. НИКОЛАЄВА,

к.э.н., докторант, Национальный университет государственной налоговой службы Украины

Критерии эффективности объектов недвижимого имущества в концепции оценки жизненного цикла

Рассматривается генезис концепции жизненного цикла объектов капитального строительства. Показывается принципиальное изменение подходов к оценке эффективности недвижимого имущества для собственника, что связано с учетом затрат